

כיצד משכנעים את העולם?

Category: וארא, שמות

מבין כל המנהיגים היהודיים, דווקא משה רבנו והרמב"ם הם המפורסמים ביותר בעולם הלא-יהודי. שניהם עסקו בהנחלת האמונה בה' לכל באי עולם, עם שיטות מיוחדות, מתאימות לרוח התקופה. על החובה היהודית כלפי העולם.

המשימה של משה

מי הם הרבנים הכי מפורסמים בקרב העולם הלא-יהודי מתקופת התנ"ך ואחריו עד ימינו אלה?

אם נחשוב על זה נגלה שישנם שני אנשים שעליהם אפשר לומר שהם מפורסמים וידועים בעולם הלא-יהודי: משה רבינו ¹ הוא משה בן עמרם, והרמב"ם ² הוא משה בן מימון.

ביום שישי שעבר חל יום פטירתו של הרמב"ם, ומעניין שעל המצבה שלו בעיר בטבריה נחקקו התיבות: "ממשה עד משה לא קם כמשה".

מה המיוחד בשני האישים הללו ומה מאפיין אותם שדווקא הם זכו למעמד המיוחד הזה?

השבוע אנו ממשיכים לקרוא על יציאת מצרים. כשקוראים את הסיפור על פניו, נראה לנו שלמשה רבינו הייתה שליחות אחת והיא להוציא את עם ישראל ממצרים. אבל ככל שהסיפור מתפתח הלאה, אנו מזהים שלמשה רבינו יש עוד שליחות והיא לא פחות חשובה: "וידעו מצרים כי אני ה'" (שמות ז.ה.) ³ להביא את העולם המצרי להכרה בבורא העולם.

מצרים של אותם ימים הייתה מעצמה עולמית, והואיל שכך היא חשבה רק על עצמה ועוצמתה. פרעה חשב את עצמו לאלוקים וכמו שרש"י מביא בפרשתנו על הפסוק "הנה יוצא המימה" ⁴ "לנקביו שהיה עושה עצמו אלו-ה" (ז, ט"ו). וכפי שאנו קוראים בהפטרה של השבוע שפרעה מלך מצרים אומר "לי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל כ"ט ב).

דווקא למקום הזה הוטל על משה רבינו להביא את ההכרה בבורא העולם. משה היה צריך למצוא דרך איך להשפיע בזה על המצריים.

אילו היה נדרש מאיתנו כיום להשפיע על כל באי תבל להאמין באלוקים, מה הייתה הדרך הכי טובה לעשות את זה? מי הם האנשים הכי משפיעים בתרבות של היום? למי יש את כוח ההשפעה הכי גדול?

נתבונן מי יושב בכל 'בורד אוף דירקטערס' של כל מוסד, אם זה אוניברסיטה או בית רפואה, בית כנסת או כל חברה אחרת, ונגיע אפוא למסקנה ברורה: אנשים בעלי ממון! בין אם אנו

אוהבים את זה או שלא [2] זאת המציאות, מי שיש לו כסף יש לו השפעה רבה.

נתאר לעצמנו שביל גייטס היה רב[2] כמה אנשים בעולם היו הולכים לבית הכנסת? [2] "בעל המאה הוא בעל הדעה" [2] זה מה ששולט היום בחברה.

משה רבינו היה צריך להשפיע על "הספירות הגבוהות" של מצרים שישנו את דעתם. אבל איך בכלל ניתן לגרום להם להקשיב לאיש עברי שהוא אזרח סוג ב' במדינה? מה פתאום שהם יסתכלו עליו בכלל?!

במצרים של אותם ימים כל המדע עסק בכישוף. מצרים הייתה מלאה בחרטומים וכל אחד ניסה להיות קוסם גדול יותר מחברו. ולכן כאשר הם היו צריכים ללכת למלך מצרים בפעם השנייה ולגרום לו שיהיה מוכן להקשיב להם, אחרי שהוא עצמו אמר "לא ידעתי את ה'", הקב"ה אומר למשה ואהרן כאשר תבואו לפרעה, הדבר הראשון שהוא ישאל אתכם זה "תנו לכם מופת" (ז, ט).

באותה תקופה במצרים אם לא יכולת להציג ולעשות מופת [2] לא דיברו אתך בכלל, "לא ספרו אותך", ומבחינתם אתה פשוט לא קיים. משה היה חייב אפוא לבוא עם מופת אחד ביד, להפוך את המטה לנחש וכו', ואז פרעה בכלל היה מוכן להסתכל עליו ולהתחשב בדעתו.

ואכן כאשר משה הראה מופת, פרעה מיד הביא את חרטומי מצרים שעשו את אותו דבר, והוא אפילו צחק מהם "אתם מביאים מכשפות למצרים שכולה כשפים" (ז, כ"ד [2] רש"י).

אבל היה כאן רווח מסוים: התחיל דיאלוג בין משה ובין פרעה ושאר המדענים והחרטומים. הם העריכו אותו כי "הוא ברמה שלנו" ולכן הם הקשיבו לו. ואז משה בא ועשה את מכת דם וגם הם עשו דברים דומים וכך גם במכת צפרדע. עד שהגיע למכת כינים אודותיה מסופר בפרשתנו שהם כבר לא הצליחו לעשות כדוגמתה. אז החרטומים הודו לפרעה: "אצבע אלוקים היא".

הדרך שמשה הביא אותם למסקנה הזאת של הכרה בבורא עולם הייתה באמצעות דיבור בשפה שלהם, שפת האותות והמופתים, שכן אלמלא זה [2] הם לא היו אפילו מסתכלים עליו ושומעים מה בפיו.

ואכן משה הצליח במשימתו, ומכשפי מצרים הבכירים והחשובים ביותר השתכנעו בסופו של דבר והצטרפו לעם ישראל והיו לחלק מהערב רב, וכמו שרש"י אומר "באו מכשפי ערב רב שעלו עמם ממצרים ועשאוהו בכשפים" (שמות ל"ב ד').

כיצד מנחילים רעיון?

גם הרמב"ם בדורו לקח על עצמו את המטרה להביא לעולם הלא-יהודי את האמונה בה'. וכמו שהוא כותב בספרו שזוהי חובה על כל יהודי להשפיע על לא-יהודים לקיים את שבע מצות בני נח (הלכות מלכים פרקים ט, י).

אבל איך בכלל גורמים לעולם הגויי להקשיב? מה פתאום שהם ירצו לשמוע מה בפיו של איש יהודי עם זקן גדול?

בתקופת הרמב"ם, המדע בכלל, והמדע הרפואי בפרט, היה בתחילת פריחתו. כל העולם היה מלא התפעלות מהמדענים ומהתגליות המדעיות שהם חידשו חדשים לבקרים. הרמב"ם ידע אפוא שאם הוא רוצה להשפיע על העולם הנאור להאמין בבורא עולם ☞ עליו לדבר בשפה המקובלת עליהם, בשפת המדע. ולכן הרמב"ם הלך ולמד מדע, פילוסופיה ורפואה, כי הוא ידע שרק כאשר הוא ידבר בשפת המדע ☞ המדענים וממילא גם שאר העם יהיו מוכנים להקשיב לבשורה אשר בפיו.

הרמב"ם לא היה רק 'נאה דורש' אלא גם 'נאה מקיים'. הוא אישית השתדל בעצמו להשפיע גם על העולם הלא-יהודי. וכמו שהוא מספר באגרת לר"ש אבן תיבון על סדר-היום שלו: השכם בבוקר הוא רוכב על חמור כדי להגיע לחצר הסולטן המצרי בקהיר, מרחק של שלוש וחצי קילומטר מביתו, כדי לטפל בבני משפחת הסולטן. כאשר הוא שב לביתו אחר-הצהרים כבר מצפים לו הרבה אנשים חולים "גוים ויהודים חשוב ובלתי חשוב שופטים ושוטרים אוהבים ושונאים, ערב רב" שמחכים לראותו כדי שייתן להם 'מרשם לתרופות' והוא מטפל בכולם.

הרמב"ם בתקופה ההיא לא עשה זאת לצורך פרנסה כלל, אלא להיפך, פעמים רבות הוא טיפל בחולים עניים בחינם. הוא עשה זאת משום שהוא רצה להראות דוגמא חיה כיצד ראוי ונכון להשפיע ולהתעסק גם עם לא-יהודים.

דווקא שני המנהיגים האלו ☞ משה רבינו והרמב"ם ☞ הם היחידים שמפורסמים גם בעולם הלא-יהודי. אנחנו לא מוצאים בתי-רפואה על שם רבי עקיבא למשל, אלא דווקא על-שם "מימונדיס", ו"משה רבינו" הוא בוודאי השם הכי מפורסם בכל העולם.

על מה ולמה? כי שני האישים הללו עשו את זה לחלק ממטרתם בחיים, להשפיע גם על לא-יהודים להאמין בבורא עולם ומנהיגו. הרמב"ם כתב את כל ספריו (לבד ממשנה תורה) בערבית שהייתה השפה המדוברת והפופולרית ביותר בימים ההם, ובכך הוא רצה להשפיע על כולם, לא רק על היהודים.

לדבר את שפת הדור

בדור שלנו אנו מוצאים אצל הרבי את אותה ההנהגה: הוא הלך בעקבות הרמב"ם ולמד מדעים, הנדסה, פיזיקה ועוד, באוניברסיטאות בברלין ובפריז, כי הרבי רצה להביא את האמונה בבורא עולם לכל באי העולם ולא רק ליהודים.

הוא ידע היטב שהדרך היעילה והמוצלחת לעשות זאת, זה רק אם הוא ידבר בשפתם, שפת המדע. ולכן הרבי הפיץ ללא הפוגה את שבע מצוות בני נח בכל העולם, ואף השפיע על נשיאי

ארה"ב לקרוא לכל תושבי ארה"ב ללמוד ולקיים זאת. זו אפוא הסיבה שהרבי הפך לרב המפורסם ביותר בעולם הלא יהודי.

גם אנו היום צריכים להשתדל להפיץ את הרעיון של האמונה בה' ושבע מצות בני נח, בקרב כל המכרים ואנשי העסקים שאנו באים אתם בקשר, שכן כדי להביא את המשיח לא מספיק לקרב את היהודים לחיי תורה ומצוות, אלא צריך להביא לכך שגם הגויים יקיימו את שבע מצוות בני נח השייכים אליהם.

(ראה בארוכה שיחת י"א ניסן תשמ"ה).